

EL LLENGUATGE

La manduca

Els historiadors de la llengua (seguim ara, concretament, el plorat professor Sanchis Guarner) ens expliquen que certes diferències de lèxic entre el castellà i el català es deuen al fet que a la Bètica (o Hispània Ulterior) les classes altes foren les transmissores d'un llatí escolar, mentre que a la Tarraconense (o Hispània Citerior) la romanització fou feta principalment per les colònies agrícoles que hi establien els veterans llicenciats de les legions romanes, amb què, molt sovint, el castellà i el portuguès presenten formes derivades d'un llatí més arcaic i culte i, en canvi, les formes del català coincideixen amb les del provençal i el francès, procedents de formes llatines més tardanes i populars.

Un dels exemples d'aquesta doble transmissió del llatí a les llengües romàniques el constitueix el verb «comer», del castellà i el portuguès, que prové del llatí clàssic «comedere», enfront del català *menjar* (provençal «manjar», francès «manger»), prolongament de la forma llatina més vulgar «manducare».

Que en català es digui *menjar* i que «comer» sigui una forma totalment estranya a la nostra llengua, no ens priva de posseir l'adjectiu *comestible*, que pot aparèixer, per tant, a algú poc informat, sospitós de castellanisme. Però aquest adjectiu no és sinó una de les nombroses formes cultes obtingudes directament del llatí escrit amb què s'ha anat enriquint la llengua al llarg dels temps, talment com ho és la forma equivalent del castellà. En canvi, la forma «manjar» del castellà, que designa més aviat un menjar suculent, si que, segons Coromines, és un manlleu del català o del provençal.

Del llatí «manducare», en català hem obtingut no solament *menjar* sinó també *manducar* i *manduca*. Però aquest verb i aquest nom presenten la particularitat que no són ni formes hereditàries, com *menjar*, ni formes cultes, com *comestible*, car, com tothom sap, són mots propis del llenguatge familiar (com ho devia ésser, en el seu temps, «manducare»). Els hi devien introduir, segurament, persones coneixedores del llatí, probablement estudiants, que sempre han tendit a crear-se un llenguatge propi, especialment de caràcter irònic i festiu, però la seva popularització posterior ens fa aparèixer indègudament aquests mots, vers llatinismes, com unes formes de creació expressiva.